

ความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

THE STRENGTH OF THE STUDENT COUNSELING SYSTEM OF THE SCHOOLS IN PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 10

ศุภกิตติ ปานสวย/SUPAKIT PANSUAY¹
สุมาลี พงศ์ติยะไพบูลย์/SUMALEE PONGTIYAPAIBOOL²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานและสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา รวมทั้งสิ้น 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ใน “ระดับคุณภาพขั้นความสำเร็จ” 2) การสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยั่งยืน คือ LAMP ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการ การนิเทศ กำกับ ติดตาม และการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, มัธยมศึกษา

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

² อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the level of the strength of the Student Counseling System Management and to synthesize the lesson learned from the school administrators, guidance teachers and advisors of the schools in Prachuapkhirikhan Province under The Secondary Educational Service Area Office 10. The samples were school administrators, guidance teachers and advisors, with the total of 144 subjects. The research instruments were questionnaire and interview. The data were compiled, analyzed and presented as frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The analysis revealed that: 1) The strength of the Student Counseling System Management of the school administrators, guidance teachers and advisors, as a whole was “successful”. 2) Synthesis of the lesson learned from the school administrators, guidance teachers and advisors revealed that a model of sustainability of the strength of the Student Counseling System Management was LAMP, denoting Learning Process, Administration, Monitoring and Participation.

Keywords : student counseling system , secondary education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทั้ง 3 ฉบับ ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ว่าจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการความเหมาะสมของ แต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการคือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5) ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 20)

การพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็ปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่า ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นผลกระทบต่อสุขภาพจิต และสุขภาพกายของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูประจำชั้น / ครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด ด้วยความรัก ความเมตตาที่มีต่อศิษย์ และมีบทบาทสำคัญต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551ก: 5)

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสนองเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา และหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข จัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นตั้งแต่ปี 2543 ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง โดยมีผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: คำชี้แจง) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานคือ 1) ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูให้ส่งเสริมดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม 2) วางระบบที่สร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอยดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง 3) สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครองเพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชนเชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือ 4) ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริมพัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: คำนำ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 14) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมอบหมายหน้าที่การดำเนินงานตามแผน ได้แก่ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือและการส่งต่อ การนิเทศ กำกับติดตามและการประเมินผล สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุดบทบาทของผู้บริหารและครูที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจอย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกัน การป้องกันมิให้เกิดปัญหา การส่งเสริม การพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้

เป็นที่ตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในเกือบทุกมิติในยุคโลกไร้พรมแดน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยเร่งที่สำคัญทำให้เกิดการไหลทะลักของข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมข้ามชาติทั้งทางบวกและทางลบ ส่งผลให้สังคมไทย ณ วันนี้มีความสับสนวุ่นวายและนับวันจะทวีความซับซ้อนและรุนแรงอย่างน่าเป็นห่วง ปრაการณดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก่อให้เกิดปัญหามานับประการ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต การละเมิดสิทธิเสรีภาพ การกลั่นแกล้ง รังแก ความรุนแรงและการทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ การลักขโมย ปัญหายาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จด้านการเรียนและอาชีพ รวมทั้งปัญหาเรื่องเพศหลากหลายลักษณะ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551ก: คำนำ)

การสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถดำรงชีวิตด้วยวิถีแห่งปัญญาอย่างมีคุณค่าต่อตนเองและสังคมให้มีความปลอดภัยจาก ภาวะวิกฤติดังกล่าวข้างต้น นับเป็นพันธกิจสำคัญของหน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาทุกระดับ ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องร่วมพลังสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบในรูปของเครือข่ายพันธมิตรที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการใช้

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนซึ่งอาศัยองค์ความรู้ด้านจิตวิทยาและกระบวนการแนะแนวเป็นกลไกหลักในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตของผู้เรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา แต่ด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรแนะแนว และช่องว่างระหว่างวัยของผู้ให้และผู้รับบริการทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายของการขับเคลื่อนระบบ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551ก: คำนำ)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ประสานความร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิ จากกระทรวงสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จัดทำหลักสูตรการพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ตัวแทนนักเรียน และเครือข่ายผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับบ้านและสถานศึกษา ในการสร้างภูมิคุ้มกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551ก: คำนำ)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ประชากรวัยเรียนได้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ดังนั้นการดำเนินความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัด จึงเป็นพันธกิจที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จะต้องพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน และทุกกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนในการขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ทุกโรงเรียน ต้องดำเนินการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการสร้างเสริมความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติให้เห็นผลอย่างจริงจังในโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทราบถึงสภาพของการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เพื่อนำเสนอหน่วยงานต้นสังกัด ในการกำหนดนโยบายและวางแผนดำเนินการและพัฒนาการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10
2. เพื่อสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การดำเนินการของสถานศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เพื่อให้เด็กนักเรียนมีทักษะชีวิตในการดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของการเป็นคนดี โดยมีบุคลากรซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ตาม 5 ขั้นตอน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และการส่งต่อ

ความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง สภาพการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ตัวชี้วัด 4 ด้าน ที่นักเรียนได้รับ คือ

1. การพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง หมายถึง การให้ความคุ้มครองและการดูแลนักเรียนในเรื่องเมื่อนักเรียนมีปัญหาแล้วได้รับการแก้ไข ซึมเศร้า (แยกตัวเองจากกลุ่ม รู้สึกว่าตนเองไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม) ทำร้าย (ทะเลาะวิวาท รังแกเพื่อน รีดไถข่มขู่) ทำผิดระเบียบวินัย (มาสาย หนีเรียน การแต่งกาย) และเด็กพิเศษ (Ld. สมาธิสั้น ออทิสติก พิการ)
2. การส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตและการปรับตัว หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้และทักษะโดยการจัดการเรียนรู้ในเรื่องเพศศึกษา (เช่น มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การเบี่ยงเบนทางเพศ) การป้องกันปัญหาสารเสพติด (เช่น ใช้สารเสพติดอื่น ๆ บุหรี่ เหล้า) ทักษะการดำรงชีวิตด้านการเรียนรู้ (รักการอ่านและค้นคว้า ใช้แหล่งเรียนรู้หลากหลาย สรุปสาระสำคัญ) ทักษะการดำรงชีวิตด้านสังคม (การสื่อสาร สามัคคี ซื่อสัตย์ ตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม) และทักษะการดำรงชีวิตด้านการจัดการตนเอง (บริโภคสินค้า บริการ และข้อมูลข่าวสาร การเงิน การจัดการกับตนเอง)
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม หมายถึง การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือเพื่อน การมีจิตสาธารณะ (บำเพ็ญประโยชน์ รักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม)

และรู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม (ปฏิบัติต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ และบุคคลในครอบครัว)

4. การมีพัฒนาการอย่างรอบด้าน หมายถึง การที่นักเรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการเรียน (ผลการเรียนไม่ต่ำกว่า 1.00) ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ (ควบคุมอารมณ์) และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ (พหุปัญญา 8 ด้าน)

ระดับความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามตัวแปรตามทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยกำหนดระดับความเข้มแข็งไว้ 4 ด้านตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551ก: 4) ดังนี้ คือ

1. ระดับตระหนักในความสำคัญ หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงข้อมูลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ระดับความพยายามในการดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการของการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และนักเรียน

3. ระดับความสำเร็จในการดำเนินการ หมายถึง มีข้อมูลของผลการดำเนินงานของครูและสถานศึกษา

4. ระดับความยั่งยืนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การพัฒนาการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีข้อมูลความก้าวหน้าของการพัฒนา

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือศึกษา ระดับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบการอภิปรายกลุ่มย่อย (focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมดจำนวน 702 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10, 2553: 5) ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ปฏิบัติราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 18 คน

2) ครูสายงานปฏิบัติการสอนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 684 คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับขั้นตอนที่ 1

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และสุ่มอย่างง่าย (simple sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 144 คน ดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 18 คน

2) ครูแนะแนวของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียนละ 1 คน จำนวน 18 คน

3) ครูสายงานปฏิบัติการสอนที่ได้รับการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายชั้นละ 1 คน กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 6 คน จำนวน 108 คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับขั้นตอนที่ 2

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา กลุ่มละ 6 คน จากสถานศึกษาที่มีผลงานเด่นด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประเภท ดังนี้

เครื่องมือประเภทที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาตามโครงการการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา 4 ภูมิภาค : ระยะที่ 1 การศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551ก: 3) และแบบสอบถามของ เสรี ชนวนวัน (2548: 256-261) และจิรพันธ์ สายสร้อย (2552: 194-205) มาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 เพื่อสอบถามการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ตามตัวชี้วัด 4 ด้าน คือ การพิทักษ์ คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง การส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและการปรับตัว การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม และการมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน เครื่องมือที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ (checklist) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ตามตัวชี้วัด 4 ด้าน จำนวน 25 ข้อ ดังนี้

- 1) การพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง จำนวน 7 ข้อ
- 2) การส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและการปรับตัว จำนวน 9 ข้อ
- 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม จำนวน 6 ข้อ
- 4) การมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน จำนวน 3 ข้อ

แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบข้อที่ดำเนินการและมีร่องรอย การดำเนินงานมากที่สุด เพียงข้อเดียว ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยตัวเลือกได้เรียงลำดับและให้ค่าคะแนนตามเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

- 1) ความตระหนัก หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงข้อมูลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2) ความพยายาม หมายถึง การดำเนินงานของการแก้ไขปัญหาและหรือพัฒนาของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง และนักเรียน
- 3) ความสำเร็จ หมายถึง มีข้อมูลของผลการดำเนินงาน การดำเนินงาน และกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานของครูและสถานศึกษา
- 4) ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีข้อมูลความก้าวหน้าของการพัฒนา

เครื่องมือประเภทที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

2.2 ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดโครงสร้างและรูปแบบของคำถาม สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมนิยามของตัวแปรตาม จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบในเบื้องต้น

2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (content validity) รวมถึงภาษาและสำนวนที่ใช้ จากนั้นนำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมารวมกันคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณ

ความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้นโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถาม และองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง (Item-objective Congruence Index: IOC) (สุวิมล ติรภานนท์, 2546: 176) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

3) จัดทำแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา โรงเรียนนงคาราม โรงเรียนพรหมานุสรณ์ โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา และโรงเรียนเขาย้อยวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 30 คน (ผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน ครูแนะแนว 4 คน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา 22 คน) แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2536: 170-171) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ .98

การดำเนินการเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์

1) ศึกษาหลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักการในการ สัมภาษณ์

2) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำในแต่ละด้านนำมา เป็นประเด็นในการสนทนาและการสัมภาษณ์

3) สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง

4) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์ กับกลุ่มตัวอย่างที่ 2

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำส่งและเก็บคืนด้วยตนเอง และส่งทางไปรษณีย์

2) ในส่วนของการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนัดหมายกำหนด วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

3.1 หาค่าความถี่และค่าร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในตอนที่ 1

3.2 หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านและรายข้อ ของแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยให้ค่าคะแนนระดับคุณภาพการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

ความตระหนัก	ให้คะแนน	1
ความพยายาม	ให้คะแนน	2
ความสำเร็จ	ให้คะแนน	3
ความยั่งยืน	ให้คะแนน	4

3.3 การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยเทียบระดับความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับเกณฑ์การแปลความหมายของวิเชียร เกตุสิงห์ (2538: 9) โดยกำหนดเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1.00 - 1.49 หมายถึง มีการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับน้อย ในการวิจัยครั้งนี้เทียบกับระดับความตระหนัก

1.50 - 2.49 หมายถึง มีการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง ในการวิจัยครั้งนี้เทียบกับระดับความพยายาม

2.50 - 3.49 หมายถึง มีการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับมากในการวิจัยครั้งนี้เทียบกับระดับความสำเร็จ

3.50 - 4.00 หมายถึง มีการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับมากที่สุดในการวิจัยครั้งนี้เทียบกับระดับความยั่งยืน

3.4 ในส่วนของการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลมาสรุปหาใจความสำคัญ โดยตีความหมายและแยกแยะข้อมูลที่มีความหมายเดียวกันอยู่ในแนวเรื่องเดียวกัน แล้วสรุปเป็นผลของการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

การดำเนินงานความเข้มแข็งของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา	ผู้บริหารสถานศึกษา/ ครูแนะแนว/ครูที่ปรึกษา (n = 144)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง	2.42	.96	พยายาม
2. การส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตและการปรับตัว	2.55	.84	สำเร็จ
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม	2.74	.88	สำเร็จ
4. การมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน	2.51	.87	สำเร็จ
เฉลี่ย	2.55	.86	สำเร็จ

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับความสำเร็จ ($\bar{X} = 2.55$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับความสำเร็จ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม ($X = 2.74$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับความพยายาม ได้แก่ ด้านการพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง ($X = 2.42$)

2. การสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยั่งยืน คือ LAMP ประกอบด้วย

L หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ (learning process)

- การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย
- จัดกิจกรรมที่สนองตามศักยภาพของนักเรียน

A หมายถึง การบริหารจัดการ (administration)

- แต่งตั้งคณะกรรมการ จัดสร้างทีมงาน
- ใช้แนวคิดการบริหารเชิงระบบ
- สนับสนุนเอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร

- ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความชำนาญในทักษะเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- สร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

M หมายถึง การนิเทศ กำกับ ติดตาม (monitoring)

- ประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน

- ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ความรู้หรือเทคนิควิธีที่เป็นประโยชน์

P หมายถึง การมีส่วนร่วม (participation)

- การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน

- การสร้างเครือข่าย มีกิจกรรมประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงาน

ทั้งภายในและภายนอก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10

จากการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่าผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา มีการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในอยู่ระดับความสำเร็จ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนื่องจากเป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีโอกาสในการเข้าร่วมโครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำให้มีความรู้ มีความพร้อมและประสบการณ์ในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และได้นำไปเป็นกรอบในการปฏิบัติและพัฒนา ส่งผลให้สภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ จุลวงศ์ (2546: 89) ได้วิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกระบี่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการดำเนินงานมากในเรื่องการบันทึกหลักฐานในรายการอาชีพและรายได้ของบิดา

มารดา ผู้ปกครอง 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มีการดำเนินงานมากในเรื่องการบันทึกหลักฐานด้านความสามารถในการเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มีการดำเนินงานมากในเรื่องการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ ในการจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีการดำเนินงานมากในเรื่องการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในการฝึกทักษะในการแก้ปัญหานักเรียนด้านการเรียน 5) ด้านการส่งต่อมีการดำเนินงานมากในเรื่องการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจการดำเนินงานส่งต่อภายใน และสอดคล้องกับงานวิจัยของโชวันันต์ มารุตวงศ์ (2546: 85-87) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสรี ชนวนวัน (2548: 118-120) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจของครู นักเรียนและผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก

2. การดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ยั่งยืน คือ LAMP ซึ่งประกอบด้วย

L หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน ใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสม ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551ข: 5-7) ได้กล่าวถึงสภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า โรงเรียนต้องจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเข้มแข็งรอบด้าน โดยนักเรียนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาตามศักยภาพตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

A หมายถึง การบริหารจัดการ (administration) การสร้างความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารต้องมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความตระหนัก เห็นความสำคัญและประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการบริหารจัดการที่ดี ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547: 55) กล่าวว่า การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ต้องอาศัยการทำงานที่มีหลักการบริหารอย่างเป็นระบบ

M หมายถึง การนิเทศ กำกับ ติดตาม (monitoring) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547: 55) กล่าวว่า การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องอาศัยการทำงานที่มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน นำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุง สรุปรายงาน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

P หมายถึง การมีส่วนร่วม (participation) ซึ่งยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรมร่วมตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ดังที่ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2553: 88) กล่าวถึงหลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นรูปแบบของการทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องในลักษณะของกัลยาณมิตรที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ด้วยการร่วมกันด้านความคิด กำลังคน ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ร่วมกันแก้ปัญหาการดำเนินงานในองค์กรด้วยระบบเครือข่าย โดยการร่วมกันสร้างเป้าหมาย เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ เปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข่าวสาร ประสบการณ์ การร่วมมือกันทำงานดังกล่าวจะทำให้งานมีคุณภาพ ประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547: 55) กล่าวว่า การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปใช้ในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องสร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินงาน โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน องค์กรสถาบัน และผู้ชำนาญการในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนในรูปแบบสหวิชาชีพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จและทุกฝ่ายมีความพึงพอใจ จึงต้องสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้

โรงเรียนควรดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเน้นด้านการพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง เพราะเนื่องจากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมด้านการพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อจะได้นำผลไปพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ควรทำการวิจัยการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องที่เป็นปัญหา/ อุปสรรคในการดำเนินงาน สภาพความต้องการ หรือปัจจัยเสริมที่ช่วยให้การดำเนินงานสร้างความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป

การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว และครูประจำชั้น/ ครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 โดยรวมอยู่ในระดับความสำเร็จ และรูปแบบในการดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ยั่งยืน คือ LAMP ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ (learning process) การบริหารจัดการ (administration) การนิเทศ กำกับ ติดตาม (monitoring) และการมีส่วนร่วม (participation)

เอกสารอ้างอิง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2553). **การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม.**

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรพันธ์ สายสร้อย. (2552). **การดำเนินงานความเข้มแข็งของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ไชวรินทร์ มารุตวงศ์. (2546). **การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พรทิพย์ จุลวงศ์. (2546). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา จังหวัดกระบี่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิควิจัยทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.

วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). **ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้.** **ข่าวสาร การวิจัยการศึกษา**, 18 (3), 8-11.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. (2553). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2553**. เพชรบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2551ก). **โครงการการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา**. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551ข). **สภาพความสำเร็จและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2546). **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- เสรี ชวนวัน. (2548). **ความพึงพอใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.